

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1970

BRNO 1971

Nur am Rande möchte ich noch einen Fund anführen, welcher aus dem südlichen Ausläufer des bereits im Jahre 1959 erfassten Objektes 039 stammt (die Grabung 1971 knüpfte an den südlichen Rand der 1959 abgedeckten Quadrante, ca. 40 m nördlich von Grube CCXX). Es handelt sich um einen in Bükker-Technik verzierten Scherben, der aufgrund der kleinen rundlichen Einstiche (nur fragmentarisch erhalten) in die sog. vorklassische Bükkerkeramik zu datieren wäre. Von seiner lokalen Herkunft dürfte der Umstand zeugen, dass das Bruchstück auf beiden Seiten einen Graphitüberbezug aufweist, ähnlich wie wir es von Mohelnice bei einer grossen Anzahl volutenkeramischer Gefässe kennen.¹¹ Das Begleitmaterial kann im allgemeinen der jüngeren volutenkeramischen Entwicklung zugeschrieben werden, ist aber noch nicht eingehend analysiert worden.

Zu den Objekten der Lausitzer-Kultur übergehend sei bemerkt, dass sie vorwiegend aus grossen nierenförmigen Grubenkomplexen mit kleineren Einbuchtungen, Nischen u. ä., bestanden. Spuren von Pfosten wurden nicht vermerkt. Im Verhältnis zur Grösse der Objekte ist die Fundmenge ziemlich gering hauptsächlich aus schlecht gebrannter Keramik, Lehmewurf und osteologischem Material bestehend. Zu beachtenswerten Funden gehört eine sehr gut erhaltene Bronzenadel (Länge 28 cm) mit Scheibenkopf und ein zweizahniger Haken einer Bronzeangel, beide aus Grube CCXXVI.¹²

Anmerkungen:

¹ R. Tichý, PV 1965, Brno 1966, 4—6; derselbe, Site néolithique et énéolithique de Mohelnice près de Zábřeh (Moravie), Investigations Prague 1966, 63—64.

² Derselbe, PV 1957, Brno 1958, 15—17; derselbe, Osídlení s volutovou keramikou na Moravě, Pam. arch. LIII 1962, 249, Abb. 2.

³ Derselbe, PV 1956, Brno 1959, 9—14; PV 1958, Brno 1958, 11—14; PV 1959, Brno 1960, 18—19.

⁴ Die Nummerierung der Objekte knüpft an die vorhergehenden Saisonen.

⁵ R. Tichý, Pam. arch. LIII 1962, 290.

⁶ Derselbe, Pam. arch. LIII 1962, 291—292; weiter auch z. B. Havříce und Velstiny, vergl. J. Pavelčík, PV 1964, Brno 1965, 27.

⁷ R. Tichý, Einige Bemerkungen zum Neolithikum in der Tschechoslowakei, ArchA. 29 1961, 109; derselbe, Pam. arch. LIII 1962, 274; J. Pavúk in: Slovensko v mladšej dobe kamennej, Pravek Slovenska II, Bratislava 1970, 44.

⁸ Freundliche schriftliche Mitteilung von Herrn Dr. J. Pavúk. Hier wird auch bemerkt, dass die Ornamentik am unteren Teil des Gefässes von Mohelnice gewissermassen atypisch ist und in der Südwestslowakei eher in Stufe IIb, keinesfalls jedoch in der letzten Stufe, erscheinen sollte.

⁹ R. Tichý, ArchA. 29 1961, 107f.; derselbe Pam. arch. LIII 1962, 294.

¹⁰ S. Vencl, Studie o šareckém typu, Sbor. Nár. musea XV 1961, 108.

¹¹ R. Tichý, O používání tuhy v mladší době kamenné, Pam. arch. LII 1961, 76—84.

¹² Aus Zeitmangel konnten keine Abbildungen gebracht werden. Ihre Veröffentlichung wird in Archeologické rozhledy vorgenommen.

Übersetzt vom Verfasser

NEOLITICKÉ SÍDLIŠTĚ U MIKULOVA

(okr. Břeclav)

BOHUSLAV KLÍMA, AŮ ČSAV Brno

Největší zachraňovací akcí pracovníků expedice ústavu v Dolních Věstonicích v roce 1970 byl výzkum neolitického sídliště kultury s volutovou keramikou na „Jelení louce“ východně Mikulova. Byl vyvolán záměrem lesní správy rozšířit ornou plochu v oboře polesí Bulhary. V jarních měsících zde byly odklizeny stromovité porosty, pásovým traktorem vytrhány kořeny a pak provedena orba s hrubou úpravou terénu. Při tom neušly pozornosti početné zlomky pravěkých nádob, zvířecích kostí a hlazených kamenných zrnitěrek, roztroušené na poměrně rozsáhlém prostoru. Zevrubný průzkum a opakovaný sběr vyoraných památek ukázal, že sídliště, chráněné dosud trvale lesním krytem, bylo narušeno poprvé a že již z toho důvodu může poskytnout jak nálezovými okolnostmi, tak vlastními nálezy, koncentrovanými ještě do původních uzavřených celků, důležité poznatky. Až na ojedinělé doklady pobytu lidu lengyelského okruhu nebyly pozorovány stopy jiných kultur, a proto bylo možno předpokládat, že sídliště volutové kultury bylo narušeno vůbec prvotně. Třetím významným přínosem nově objeveného sídliště jsou velmi dobře zachované kosti. Se zřetelem ke všem těmto okolnostem bylo při obhlídce naleziště ředitelem ústavu rozhodnuto, že pracovníci expedice v Dolních Věstonicích ho podrobí nejnutnějšímu zachraňovacímu výzkumu.

Úkol byl uskutečněn nejprve vyhloubením dvou sond ve směru sever—jih a tedy kolmo k podélné ose mírného návrší, na němž se v mělkém údolí naleziště prostírá. Na podstatné části obou sond byla pod rozrušenou povrchovou vrstvou syté šedavé až nečernalé hnědé barvy očištěna ná-

padně bělavá až žlutě okrová, poněkud písčité spraš. Rýsovaly se v ní proto velmi zřetelně všechny zásahy do podloží, hlavně mělké nevelké mísovité jámy a části výrazněji zahloubených žlebovitých úprav, ale žádné jamky po kúlech. Ty nebylo možno zjistit ani na plošné skrývce (25 × 15 metrů), kterou v hrubém odkryvu provedl pásový traktor se lžící. Pro naprostý nedostatek pracovních sil se ji však podařilo prozkoumat a pečlivě očistit jen ve velmi omezeném měřítku, v podstatě jen v úzkém pruhu kolem obvodu. I zde se rýsovaly další mělké a nevelké mísovité jámy a části větších žlebovitých úprav.

Všechny tyto objekty obsahovaly tytéž nálezy starší i mladší fáze kultury s volutovou keramikou, jaké byly získány povrchovými sběry. Byly to hlavně střepy nádob, některé i ve větších fragmentech, jiné zdobené typickými vzory, vždy však velmi dobře zachované a druhotně, novodobě jen v malé míře porušené. Kromě typické světle šedavě zbarvené tenkostěnné a jemné keramiky to byly i střepy větších nádob z hrubého materiálu s nehlazeným povrchem a zlomky keramického zboží s obsahem tuhy. Provázely je zlomky mazanice, pískovcových zrnůtek, brousků a otloukačů, někdy více, jindy méně opracovaných a upotřebených, dále drtiče z valounů tvrdých hornin, předměty hlazené i štípané kamenné industrie a několik nástrojů kostěných (palice ze sobího parohu, šidla, hladidlo). Volně v celém prostoru sídliště, na povrchu i ve výplni jam, byly roztroušeny kosti jak domácích zvířat (kráva, prase, ovce, ovce-koza, pes), tak i volně žijících (divoké prase, pratur, jelen, srnec, zajíc (?), veverka). Z. Kratochvíl mezi nimi určil i pozůstatky jihovýchodní formy *Equus (asinus) hydruntinus*. Jako pleistocenní druh byl určen v neolitu v Evropě jen zcela výjimečně a na „Jelení louce“ jde zatím o jeho nejsevernější výskyt vůbec. Zvláštní zmínku zasluhuje také zlomek lidské kalvy (occipitální kost) a malý spondylusový korálek. Oba nálezy ležely popolu u okraje mělké a malé mísovité zahloubeniny ve čtverci 1 plošné skrývky. Nelze ovšem prokázat, zda patřily skutečně k sobě a šlo-li snad tedy o rozrušený hrob nebo dostal-li se korálek, jako součást náhrdelníku, jen nahodile do blízkosti pohožené části lebky mladého dospělého muže. Nejpravděpodobněji jde však o projev antropofagie, která v tomto období nebyla ničím mimořádným. Cizími prvky v materiálu volutové kultury je jen několik zlomků keramiky a fragment kamenného sekeromlatu zřejmě lengyelského okruhu. Povrchové sběry ukázaly, že jsou koncentrovány do jediného místa jižně od plošného výkopu.

Zatím učiněná pozorování na „Jelení louce“ svědčí o obvyklých jevech na neolitických sídlištích, které provázejí zpravidla okraje rozsáhlejších objektů, charakterizovaných kúlovými konstrukcemi. I zde lze takové objekty jistě předpokládat. Výsledky zachraňovací akce vyžadují, aby se ve výzkumu pokračovalo.

Eine neolithische Siedlung bei Mikulov (Bez. Břeclav). Die grösste Rettungsaktion der Mitglieder des Archäologischen Institutes in Dolní Věstonice waren die Untersuchungen in der Flur „Jelení louka“ östlich von Mikulov, wo bei der Vergrösserung der Ackerfläche eine Siedlung der Bandkeramik gestört wurde. Diese Aktion begann zuerst mit Aufsammlung von Oberflächenfunden, mit der Anlage von zwei Orientierungssonden und dann mit der Reinigung der Randstreifen eines grösseren Flächenabtraumes. Unter der gestörten Oberflächenschichte von dunkelgrauer bis schwarzbrauner Farbe lag überall auffallend weisslicher und gelbockerfarbener, etwas sandiger Löss. Es zeichneten sich in ihm alle Eingriffe ins Liegende ab, hauptsächlich kleinere schüsselartige Gruben und Teile von ausgeprägt eingetieften Anlagen, vorerst aber keine Pfahlgruben.

Alle Objekte enthielten gleiche Funde aus der älteren und jüngeren Phase der Bandkeramik, wie sie bei der Oberflächenabsuche aufgefunden wurden. Es waren dies vorwiegend Gefässscherben, die mit typischen Mustern verziert waren. Ausser charakteristischer hellgrauer dünnwandiger Keramik waren es Scherben von grösseren Gefässen aus grobem Material und keramische Erzeugnisse mit Graphitzusatz. Dieses Material war begleitet von Stücken von Hüttenlehm, Reibplatten, Schlagsteinen, geglätteter und gespaltener Steinindustrie und einigen Knochenwerkzeugen (Hammer aus Renntiergeweih, Ahlen, Glätter). Sowohl an der freien Oberfläche, als auch in der Auffüllung der Gruben fanden sich zerschlagene Tierknochen (Kuh, Schwein, Schaf, Hund, Hirsch, Renbock, Hase, Eichhörnchen). Bemerkenswert sind die Überreste der südöstlichen pleistozänen Form des *Equus (asinus) hydruntinus*, wie sie in neolithischen Siedlungen in Europa nur ganz ausnahmsweise verzeichnet wurden. Eine besondere Erwähnung verdient auch das Bruchstück einer menschlichen Calva (occipitaler Knochen) und eine kleine Spondylusperle. Diese beiden Funde lagen beisammen am Rande einer seichten Vertiefung im ersten Quadrat des Flächenabtraumes. Es lässt sich aber nicht nachweisen, dass sie tatsächlich zusammen gehörten und vielleicht aus einem gemeinsamen gestörten Grab stammten oder ob es sich um zufällige Fundumstände handelt, oder ob sie den Ausdruck von Anthropophagie darstellen. Fremde Elemente im Material der Bandkeramik sind nur einige Scherben und das Fragment einer Hammerext des Lengyel-Kreises. Die Oberflächenfunde zeigen eine Konzentrierung nur an einer einzigen Stelle südlich der Flächenabgrabung an. Die vorläufigen Beobachtungen in der Flur „Jelení louka“ zeugen von den üblichen Erscheinungen in neolithischen Siedlungen, wie sie an den Rändern ausgedehnter Objekte mit charakteristischer Pfahlkonstruktion auftreten.

PD 1520
1970. (1971.)

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1970

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: Prof. dr. Josef Poulik, DrSc
Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady: A. P. Löwensteinová, dr. R. Tichý
Kresby: Doc. dr. B. Klíma, A. Životská, R. Skopal
Na titulní obálce: Koflík z velatického pohřebiště ve Skalici
Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21
Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné